

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I DE SOCIOLOGIA

LLICENCIATURA: CIÈNCIES POLÍTiques I DE L'ADMINISTRACIÓ

ASSIGNATURA: 25269 COMPORTAMENT POLÍTIC (6 crèdits)

DURADA: Primer semestre

CURS: Tercer

CURS ACADÈMIC: 2003/2004

Grup 01

Professor: Agustí Bosch

Tutories:

Dimecres, 12:00-13:00

Dijous, 12:00-14:00

Agusti.Bosch@uab.es

Grup 51

Professor: Eva Anduiza

Tutories:

Dilluns, 16:00-17:00

Dimecres, 10:30-12:30

Eva.Anduiza@uab.es

OBJECTIUS DE L'ASSIGNATURA

El curs pretén mostrar tres aspectes fonamentals:

- Els elements bàsics que caracteritzen el comportament polític i electoral. Donat que hi han altres assignatures a la llicenciatura que aborden els altres temes principals del Comportament Polític, aquesta assignatura es centrarà en l'estudi del comportament electoral, fent només una breu incursió introductòria en altres formes de comportament polític.
- El paper central de les eleccions i dels sistemes electorals en els sistemes polítics democràtics. Tot i que l'estudi dels sistemes electorals correspon més aviat a la disciplina de les Institucions Polítiques, hom ha optat per incloure-la, degut a la seva estreta relació amb el comportament electoral.
- Les teories que expliquen com actuen els ciutadans fonamentalment a les eleccions, de manera que l'alumne estigui en condicions --a final de curs-- d'explicar convincentment qui vota quin partit, i perquè.

Hom es centrarà en les democràcies occidentals, prenent una perspectiva comparada, de manera que els casos espanyol i català no constituïran el nucli fonamental del curs.

TEMARI

1. DEMOCRÀCIA I PARTICIPACIÓ POLÍTICA

Aquest tema introdueix els aspectes generals de l'assignatura. En primer lloc, aborda la qüestió del paper de la participació política en els sistemes democràtics (per què és important?), i discuteix alguns aspectes sobre el concepte de participació política (què és? quins tipus n'hi ha?). En segon lloc, presenta els diferents enfoccs i models explicatius del comportament polític i analitza les conseqüències que pot tenir la participació.

- a) Comportament polític, democràcia representativa i participació: les preguntes fonamentals i les respostes normatives.
- b) Què és i què no és participació política? Tipus de participació política. Quién participa? Evolució de la participació.
- c) Enfocs i factors explicatius de la participació política. Conductismo i teoria de la elecció racional. Principales modelos explicativos.
- d) Les conseqüències de la participació: sobre l'individu, sobre les polítiques i sobre la democràcia.

Lectures obligatòries:

- Dalton, R. (2002) *Citizen Politics*. Nueva York: Chatam House. Capítols 2 i 3.

2. ELECCIONS I COMPORTAMENT ELECTORAL

S'analitza el rol de les eleccions als sistemes polítics democràtics. Es discuteixen aspectes metodològics del comportament electoral (tipus de dades, fonts d'on obtenir-los) i es presenten alguns elements a prendre en consideració a l'hora de realitzar anàlisis de resultats electorals.

- a) L'extensió del sufragi i l'aparició de la política de masses a Europa. Eleccions lliures, justes i competitives.
- b) Les funcions de les eleccions: representació, govern i legitimitat.
- c) Aspectes metodològics de l'anàlisi del comportament electoral. Tipus i fonts de dades: resultats electorals y enquestes.
- d) L'anàlisi dels resultats electorals. L'orientació del vot. Fragmentació i concentració. La competició electoral. El canvi electoral: volatilitat i transferència de vots.

Lectures obligatòries:

- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. Capítol 4.
- Vallès, J.M. y Bosch, A. (1997) *Sistemas electorales y gobierno representativo*. Barcelona: Ariel. Capítol 1.

3. SISTEMA ELECTORAL

Hom pretén descriure el funcionament dels elements més bàsics del sistema electoral, (la circumscripció, la fórmula, la forma de vot, etc), mostrar quines conseqüències tenen sobre alguns paràmetres polítics bàsics (la proporcionalitat, la duració dels governs, etc), analitzar quina relació mantenen amb la societat que els acull, i finalment exhibir un catàleg dels principals sistemes polítics del món.

- a) Les circumscripcions electorals: magnitud, delimitació, prorrateig i mecanismes de correcció territorial.
- b) Les famílies de fórmules: majoritàries i distributives.
- c) La forma de vot.
- d) El llindar electoral.
- e) Les conseqüències polítiques del sistema electoral.
- f) Un catàleg de sistemes electorals del món.

Lectures obligatòries:

- Blais, A. (2002) "Electoral Systems" en Pippa Norris i altres *Comparing Democracies 2*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vallès, J.M. y Bosch, A. (1997) *Sistemas electorales y gobierno representativo*. Barcelona: Ariel. Capítol 4.

4. ABSTENCIÓ I PARTICIPACIÓ ELECTORAL

Avans de explicar per què un individu vota un partit i no pas un altre, cal explicar per què un individu vota en absolut o s'absté. Fins i tot cal explicar per què alguns individus voten en algunes eleccions i s'abstenen a d'altres. En aquesta lliçó també es discuteix la rellevància i les implicacions de la participació electoral com a forma de participació política.

- a) L'abstenció electoral a Europa occidental, a Espanya i a Catalunya.
- b) Es important l'abstenció electoral?
- c) Les explicacions de l'abstenció: la posició social, les actituds i els contextos electorals.
- e) Les conseqüències polítiques de la abstenció.

Lectures obligatòries:

- Anduiza, E. (1999) *Individuos o Sistemas: Las razones de la abstención en Europa Occidental*. Madrid: CIS-s.XXI. Capítol 1.
- Font, J. i altres (1998) *L'abstenció en les eleccions al Parlament de Catalunya*. Col·lecció Polítiques, n. 23. Barcelona: Editorial Mediterrània-Fundació Jaume Bofill. Introducció i capítol 2.

5. POSICIÓ SOCIAL I VOT

Aquesta lliçó mostra quines són les "clienteles" més habituals dels partits, deixant clar que l'extracció social de l'individu té una clara influència sobre el seu vot. El tema introdueix el concepte fonamental de "clivella" com a explicatiu de les pautes de vot més permanents en qualsevol societat. Finalment, es mostren dades d'enquestes que exemplifiquen quines són les clivelles amb major influència en el comportament electoral a les democràcies occidentals.

- a) Clivelles i alineaments electorals. El concepte de clivella. El naixement de les principals clivelles i la configuració dels sistemes de partits als països occidentals.
- b) Classe social i vot. La clivella de classe i les seves conseqüències electorals. Causes del debilitament històric del vot de classe.

- c) Denominació religiosa i vot. La clivella de denominació religiosa i les seves conseqüències electorals. Una versió laxa de la clivella religiosa. Evolució
- d) Origen nacional i vot. Influència en el comportament electoral. Lloc de residència i vot. Conseqüències electorals.
- e) Altres clivelles? Combinació de clivelles. Sexe i vot. Edat i vot. Construcció de noves clivelles. Una nova clivella en la societat de benestar. Una nova clivella en la societat del coneixement.
- f) Valoració de les clivelles com a explicació del vot

Lectures obligatòries:

- Dalton, R. (2002). *Citizen Politics*. Londres: Chatam House. Pp. 126-168.
- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. Capítol 7.

6. VALORS POLÍTICS I VOT

Aquesta lliçó cal entendre-la com una segona part de la lliçó precedent. Si bé a llarg termini, les clivelles donen compte del panorama electoral d'una societat, no ens expliquen el vot individual. Aquesta lliçó pretén complementar l'explicació del comportament electoral mostrada a la lliçó anterior a través de la introducció de conceptes actitudinals com ara la ideologia, el nacionalisme i la identificació amb un partit.

- a) Els valors polítics com a processadors d'informació.
- b) L'origen dels valors polítics. La socialització primària. Els valors pre-polítics. La mobilitat. La socialització secundària.
- c) Identificació amb un partit i vot. El model de Michigan. El vot normal. Dues reflexions entorn al model de Michigan.
- d) Ideologia esquerra-dreta i vot. El model ideològic del vot. El vot normal. Advertiments entorn al model ideològic del vot.
- e) Nacionalisme i vot
- f) Les revisions del model ideològic del vot. La revisió racional: el model de competència espacial simple. Però... té ideologia la gent del carrer?. El desalinament i la volatilitat. Les noves ideologies: post-materialisme i vot

Lectures obligatòries:

- Downs, A. (1992) "Teoría económica de la acción política en una democracia", a VVAA: *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel, 1992.
- Inglehart, R. (1991) *El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas*, Madrid: CIS-sXXI. Capítols 1 i 2.

7. CONTEXT IMMEDIAT I VOT

En aquesta lliçó, hom introduirà qüestions que modelen el vot a molt curt termini, com ara la conjuntura econòmica, el sistema electoral, els candidats que es presenten, etc. Això acabarà de donar una visió panoràmica de perquè els resultats d'una convocatòria electoral són els que són.

- a) Els moviments dels partits: el model de competència espacial avançat. La convergència dels partits. La reputació dels partits. El model bidimensional.
- b) Les campanyes electorals i els medis de comunicació. Qüestionament dels efectes mínims. L'establiment de l'agenda.

- c) Els temes de debat polític: el vot temàtic
- d) La conjuntura econòmica: les funcions de popularitat
- e) Els candidats
- f) L'impacte del sistema electoral

Lectures obligatòries:

- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. Cap 8.
- Miller, W. i Niemi, R. (2002) "Voting: Choice, Conditioning and Constraint" en Pippa Norris i altres *Comparing Democracies 2*. Cambridge: Cambridge University Press.

BIBLIOGRAFIA

Bàsica

- Anduiza, E. (1999) *Individuos o Sistemas: Las razones de la abstención en Europa Occidental*. Madrid: CIS-s.XXI.
- Dalton, R. (2002) *Citizen Politics in Western Democracies*, Londres: Chatman House. capítols 2, 7, 8 i 9.
- Downs, A. (1992) "Teoría económica de la acción política en una democracia", a VVAA: *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel, 1992.
- Font, J. i altres (1998) *L'abstenció en les eleccions al Parlament de Catalunya*. Col·lecció Polítiques, n. 23. Barcelona: Editorial Mediterrània-Fundació Jaume Bofill. Introducció i capítol 2.
- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. caps 4, 6, 7, 8.
- Inglehart, R. (1991) *El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas*, Madrid: CIS-sXXI. capítols 1 i 2.

General

- Budge, I. i Farlie (1986) *Pronósticos electorales*, Madrid: CEC.
- Dowse, R. i Hughes, J. (1986) *Sociología Política*. Madrid: Aguilar.
- Justel, M. (1995) *La abstención electoral en España*. Madrid: CIS-s.XXI.
- Lipset, S.M. (1981) *El Hombre Político. Las bases sociales de la política*. Madrid: Tecnos. capítol 6.
- Lipset, S.M. i Rokkan, S. (1992) "Estructuras de división, sistemas de partidos y alineamientos electorales" en Almond, G. et al. *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel.
- Pallarés, F. i Gifreu (1998): *Comunicació política i comportament electoral*, Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Introducció i cap 4.
- Popkin, S. (1994) *The reasoning voter*. Chicago: University of Chicago Press. Caps 1, 2 i 3.
- Vallès, J.M. i Bosch, A. (1999) *Sistemas Electorales y Gobierno Representativo*. Barcelona: Ed. Ariel.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

L'avaluació es farà a través de tres notes diferenciades.

1. **Pràctiques.** Durant el curs es realitzaran una pràctica per cada un dels temes. Aquestes es realitzaran habitualment a l'aula d'informàtica i consistiran en l'anàlisi d'enquestes, realització de mapes electorals, etcètera. Els estudiants entregaran, per a la seva avaluació, 4 pràctiques: dues corresponents als temes 1, 2, 3 o 4, dues corresponents als temes 5, 6, o 7. Aquesta part aportarà el 40% de la nota final.
2. **Prova objectiva de l'examen.** Aquesta part de l'examen final pretén avaluar els coneixements objectius de l'estudiant. En anys anteriors, ha pres la forma d'un test. Aquesta part aportarà el 30% de la nota final.
3. **Prova d'interpretació de l'examen.** Aquesta part de l'examen final pretén avaluar la capacitat de l'estudiant per a fer anàlisis i interpretacions del comportament electoral. En anys anteriors, ha pres la forma d'una anàlisi d'algun comentari periodístic o informe especialitzat sobre unes eleccions d'algun país occidental. Aquesta part aportarà el 30% de la nota final.